Galeria d'homes bons

L'Ajuntament de Girona reivindica la figura de Ferran Rahola amb un llibre que recopila les seves caricatures d'exiliats del 1939, com ara Fabra, Xammar o Casals

L'entomòleg Pompeu Rahola i Fabra (Perpinyà, 1954) va fer donació a l'Ajuntament de Girona, ara fa un any, d'un fons documental format per prop de tres-cents dibuixos i llibretes d'esbossos del seu pare, el mestre i caricaturista Ferran Rahola i Auguet (Girona, 1914-Reims, 1994), a més d'una seixantena de fotografies de família, part de la seva correspondència, un plec de textos manuscrits sobre pedagogia i política, i material divers, com ara visats i salconduits expedits durant el seu llarg i definitiu exili a França. Un dels acords tàcits del conveni de donació aconsellava l'edició d'un llibre que recopilés, per la seva excepcionalitat, la galeria de retrats humorístics de personalitats de l'exili del 1939 que Ferran Rahola havia començat a dibuixar durant el seu confinament al camp de Bram, potser sense més propòsit que celebrar l'amistat que unia els desterrats enmig de la dissort.

Ferran Rahola i Auguet. Caricatures de l'exili català del 1939 i altres dibuixos reuneix ara en forma d'àlbum cronològic, ordenat i comentat pel fill de l'autor, l'expert en col·leccions zoològiques i director de l'últim Gabinet d'Història Natural de París Pompeu Rahola, una selecció d'aquests ninots il·lustres que, amb un traç net i àgil, amb més simpatia que voluntat d'escarni, acaben configurant una galeria moral i intel·lectual de l'exili català. Entre els retrats, i alguns són ben colpidors, perquè en cada perfil, fins i tot en els més amables i familiars, rememorem tot allò que es va perdre, n'hi ha un que fereix per damunt de qualsevol altre. És l'únic que Ferran Rahola va haver de dibuixar de memòria, i presenta, amb una frontalitat poc freqüent en el seu repertori, el rostre demacrat del pare, l'escriptor i periodista Carles Rahola. Acostumats a l'expressió bonhomiosa dels seus retrats civils, cara-rodó i amb l'inconfusible mostatxo blanquinós, aquesta màscara xuclada i premortuòria on l'únic sentit de permanència s'ha dipositat en els vidres de les ulleres (dos abismes cecs) quasi semblaria una exageració propiciada pel dramatisme del moment (la guerra, la fugida, la indesitjada separació), si no fos que així és exactament com Ferran Rahola havia vist el seu pare per última vegada al pis de Girona, el febrer de 1939, just abans d'acomiadar-se'n per passar la frontera, a l'altra banda de la qual s'assabentaria que aquell home bo havia estat un dels primers afusellats pels franquistes. El 15 de març, en farà vuitanta anys, d'aquella mort ignominiosa, però per a Ferran Rahola feia només unes hores, quan va agafar el llapis, va inundar el paper de ratlles blaves com de mar de Cadaqués, i va perfilar-hi al damunt el rostre del pare en un exorcisme quasi místic de record. Al cap de deu anys, el 1949, ja establert a Montpeller, tornaria a dibuixar el mateix cap venerat, però sense aquell mar de ratlles, potser perquè ja creia impossible poder-hi tornar.

Ferran Rahola no va posar mai fi a l'exili, ni tan sols amb la mort del dictador. Havia marxat amb 25 anys, i més de la meitat de la seva vida havia transcorregut a l'estranger. Retratar els amics que compartien exili amb ell era potser la seva manera d'aferrar-se al món perdut dels de casa. Hi tenia traça, recorda el seu fill Pompeu, que ha decidit establir-se a Palamós un cop jubilat, "en honor dels pares que mai van tornar". Mentre estudiava magisteri, als anys trenta, ja havia mostrat aptituds per a l'abstracció fisonòmica que exigeix la caricatura amb una sèrie de retrats de personatges gironins, entre ells una glamurosa Aurora Bertrana, o el cèlebre aviador figuerenc Josep M. Careaga, que moriria a la guerra, com el seu company d'estudis Pere Casellas. Però va ser sobretot durant l'estada al camp de Bram, al departament d'Aude, que va afinar els seus dots de ninotaire. Hi devia coincidir sense cap dubte amb Agustí Centelles, perquè tots dos van mostrar interès pel mateix personatge, un home no identificat que apareix caricaturitzat per Rahola i també en els negatius recuperats de

la maleta del fotògraf. La galeria d'amics que sotmetia a la gràcia del seu apunt es va anar eixamplant a mesura que es prolongava l'estada a França i hi estrenyia vincles d'amistat i familiars, com la seva dona, Dolors Fabra, filla de Pompeu Fabra, amb qui es va casar el 1942 a Montpeller, on també coincidiria amb Josep M. Corredor, Francesc Pujols o Agustí Cabruja, abans que s'embarqués cap a Mèxic. A Perpinyà, on Rahola va treballar en una empresa de sabons i retrobaria el vell amic del seu pare Laureà Dalmau, coneixeria també Joan Alavedra, Pau Casals, Claudi Ametlla, Ferran Cuito, Eugeni Xammar, Antoni Rovira i Virgili o Josep Tarradellas, tots ells amb el retrat corresponent a l'àlbum, un dic feliç contra l'oblit.

Publicat a:
-El Punt Avui. Girona 06-01-2019, Pàgina 46

Font del document: http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1530466-galeria-d-homes-bons.html